

בְּשֵׁבַע הַבֶּקֶר, (פרוץ קורא וכל) כָּל הַחֵילוֹת וְהַמַּחֲנוֹת שֶׁלְמַעֲלָה מִשְׁבָּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שְׁכָתוּב (איוב לח) בְּרֵן יַחַד כּוֹכְבֵי בֶקֶר וְגו'. אִז כָּמָה שְׁעָרִים נִפְתָּחִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַשְׁעָר שֶׁל אַבְרָהָם נִפְתָּח לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל לְזִמְן אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּטַע אֶשֶׁל בְּכָאֵר שִׁבְעַ.

וּמִי שֶׁלֹּא מַעִיר אֶת רוּחוֹ לְעִבּוּדַת רַבּוֹנוֹ, בְּאִיזָה פָּנִים יַעֲמַד לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ כְּשִׁיתְעוֹרְרוּ עָלָיו בְּדִין, וַיִּתְפָּסוּ אוֹתוֹ בְּקוֹלָר, וְלֹא תִמָּצֵא עָלָיו זְכוּת לְהַנְצִל? וְאִז כָּתוּב, וְכַצְּפָרִים הָאֲחִזּוֹת בְּפֶחַ כְּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם. וְטָרַם שִׁיִּצֵּא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּכִמָּה דִינִים הוּא נִדוֹן הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף טָרַם שִׁיִּפְרְדוּ זֶה מִזֶּה, וְאִין מִי שִׁישְׁגִיחַ.

(אפלו) בְּאוֹתוֹ זִמְן שֶׁמַּגִּיעָה שְׁעַת הַהִפְרָדָה, לֹא יוֹצֵאת הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף עַד שֶׁמִּתְגַּלֶּה עָלָיו שְׁכִינָה, וְהַנֶּפֶשׁ מִתּוֹךְ שְׁמִחָה וְחִבִּיבוּת שֶׁל הַשְׁכִּינָה יוֹצֵאת מִן הַגּוּף כְּנִגְדָה. אִם הוּא צָדִיק, הוּא נִקְשֶׁר וְנִדְבָק בָּהּ. וְאִם לֹא, הַשְׁכִּינָה הוֹלֶכֶת, וְהִיא נִשְׁאַרֶת וְהוֹלֶכֶת וּמִתְאַבְּלֶת עַל פְּרִדַת הַגּוּף. מְשָׁל אוֹמְרִים, חֲתוּל לֹא נִפְרַד מֵאֵשׁ, חֲדַד אֶת הַסְּכִין, וְהוּא יִלֵּךְ אַחֲרָיו.

אַחַר כֶּךָ נִדוּנִים שְׁנֵיהֶם עַל יְדֵי דוּמָה. הַגּוּף נִדוּן בְּקֶבֶר עַד שֶׁשָּׁב לְעַפָּר, וְהַנֶּפֶשׁ בְּאֵשׁ הַגִּיהֵנִם בְּכִמָּה דִינִים, עַד אוֹתוֹ זִמְן שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ לְקַבֵּל עֲנֹשׁ. אַחַר שֶׁקִּבְּלָה עֲנֹשָׁה וּמַגִּיעַ הַזִּמְן לְהִטְהָר, אִז עוֹלָה הִיא מִהַגִּיהֵנִם, וּמִתְלַבֶּנֶת מִחֻטְאֶיהָ כְּמוֹ בְּרוֹזל שֶׁמִּתְלַבֵּן בְּאֵשׁ, וְעוֹלִים עִמָּה עַד שֶׁנִּכְנָסֶת לְגַן עֵדֵן שֶׁלְמִטָּה, וְרוֹחֶצֶת שָׁם בְּאוֹתָם מִים, וְרוֹחֶצֶת בְּבִשְׂמִים שְׁשֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) מְקַטְרֶת מֵר וּלְבָנָה. וְעוֹמְדַת שָׁם עַד הַזִּמְן שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ לְהִתְרַחֵק מִהַמְּקוֹם שִׁיּוֹשְׁבִים בוֹ הַצְּדִיקִים.

וּבְשִׁמְנֵי הַזִּמְן לְעֵלוֹת, אִז עוֹלִים עִמָּה דְרָגָה אַחַת דְּרָגָה, עַד שֶׁנִּקְרַבְתָּ בְּקֶרְבֵן עַל הַמְּזִבַּח. זֶהוּ שְׁכָתוּב זֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמְּצַרֵּעַ בְּיוֹם טְהָרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, הַכֹּהֵן הָעֲלִיּוֹן שֶׁלְמַעֲלָה, הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת שֶׁלֹּא נִטְמָאָה כָּל כֶּךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְזוֹ יֵשׁ תִּקְנָה כְּמוֹ כֵּן. וְאִם לֹא, אִז מַעֲוֹת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן וְגו'.

זֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמְּצַרֵּעַ. רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח, וְזָרַח הַשְּׁמֶשׁ וּבָא הַשְּׁמֶשׁ וְגו'. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר, וּבְאַרְנוֹ אוֹתוֹ עַל נִשְׁמַת הָאָדָם, בְּשַׁעַת

שהיא עומדת עם האדם בעולם הזה, אז זרח השמש. ובא השמש, בזמן שיוצא בן אדם מן העולם הזה ונמצא בתשובה, אז – אל מקומו שואף זרח הוא שם, אם הוא צדיק, כמו שנאמר ובא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים.

בא ראה, על כל חטאי העולם הקדוש ברוך הוא מכפר בתשובה, פרט מאותו לשון הרע שמוציא שם רע על חברו. והרי פשוטה, שכתוב זאת תהיה תורת המצרע – זאת היא תורתו של מוציא שם רע. רבי חייא אמר, כל מי שמוציא שם רע, מטמאים לו את כל איבריו וראוי לסגר, משום שאותו דבור רע עולה ומעיר רוח טמאה עליו, והוא נטמא. בא להטמא – מטמאים אותו. בדבור שלמטה מתעורר דבור אחר.

פתח ואמר, (ישעיה א) איכה היתה לזונה קריה נאמנה וגו'. מי שהיתה נאמנה לבעלה, הפכה לזונה. מלאתי משפט. משפט – זה ודאי הקדוש ברוך הוא. צדק – זו כנסת ישראל. ומשום שהעירה דבר אחר, הסתלק ממנה הקדוש ברוך הוא, ושרתה בה רוח של מרצחים. זהו שכתוב ועתה מרצחים. ומה ירושלים הקדושה כף – שאר בני אדם על אחת כמה וכמה. זהו שכתוב זאת תהיה תורת המצרע.

רבי יהודה אמר, זאת תהיה ודאי כנגדו להפרע ממנו, של אותו מוציא שם רע. ביום טהרתו והובא אל הכהן, מה בא להשמיענו? משמע, מי שיש לו לשון הרע, תפלתו אינה נכנסת לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי עורר עליו רוח טמאה. כיון שחזר בתשובה וקבל עליו תשובה, מה כתוב? ביום טהרתו והובא אל הכהן וגו', וראה הכהן וגו'.

וצנה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות. רבי יצחק ורבי יוסי היו מצויים לפני רבי שמעון. יום אחד אמר לו, עץ ארז הרי ידוע, כמו שנאמר (מלכים-א ה) מן הארז אשר בלבנון, שהרי אותו עץ ארז לא נשרשים נטיעותיו אלא בלבנון, והרי נתבאר. אזוב למה? ומה הוא? **פתח** ואמר, ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב. בא ראה, אדם שמשתדל בעבודת רבונו ומשתדל בתורה, הקדוש ברוך הוא שורה עליו, והשכינה משתתפת עמו. כיון שאדם בא להטמא, השכינה מסתלקת ממנו, הקדוש ברוך הוא מתרחק ממנו, וכל צד הקדשה של רבונו מרחקים ממנו, ושורה

עָלְיוּ רוּחַ טְמֵאָה וְכָל צַד הַטְּמֵאָה. אִם בָּא לְהַטְהֵר, מְסִיעִים אוֹתוֹ. אַחַר שְׁנֵטְהַר וְחֹזֵר בְּתַשׁוּבָה, אוֹתוֹ שֶׁהִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ חֹזֵר וְשׁוֹרֵה עָלְיוֹ.

בא רָאָה, כְּתוּב וְלָקַח לְמַטְהַר שְׁתֵּי צַפְרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת. כִּיּוֹן שֶׁאָמַר שְׁתֵּי צַפְרִים, לֹא יִדְעֵנוּ שֶׁהֵן חַיּוֹת? אֲלֵא הֲרִי פְּרִשׁוּהָ, אֲבָל חַיּוֹת, חַיּוֹת מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וְאֵרָא הַחַיּוֹת, כְּנֶגֶד הַמָּקוֹם שֶׁיוֹנְקִים מֵהֶם הַנְּבִיאִים הַנְּאֻמָּנִים. וְעַץ אֶרֶז, הֲרִי נִתְבָּאָר. וְשְׁנֵי תוֹלְעֹת, הַצַּד הָאֵדָם שֶׁל גְּבוּרָה שֶׁהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה. וְאִזְכּוּ, זוּ ו' קִטְנָה שְׁמִינִיקָה אֵת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִשׁוֹם כֶּף עַץ אֶרֶז וְאִזְכּוּ הוֹלְכִים יַחַד, וְעַל כֶּן ו' ו' נִמְצְאוּ כְּאֶחָד, אֶחָד עָלְיוֹן וְאֶחָד קֶטָן, וְקוֹרְאִים לָהֶם ו' עָלְיוֹנָה, ו' תַּחְתּוֹנָה. וְכֻלָּם חוֹזְרִים לְשֵׁרוֹת עָלְיוֹ, מִשׁוֹם שֶׁהֲרִי נְטָהָר. כְּנֶגֶד אֵלֶּה לְמַטָּה (מֶהֶם) – עַץ אֶרֶז וְאִזְכּוּ וְשְׁנֵי תוֹלְעֹת נִמְצְאוּ (כֶּשֶׁם) בְּגִדְלָה הַזֹּו, וְתַלְוּיִים מֵהָעֲלִיוֹנוֹת הַלָּלוּ.

רבי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. יָשְׁבוּ בְּאוֹתוֹ שְׂדֵה וְהִתְפַּלְלוּ. אַחַר שֶׁסִּיְמוּ אֵת הַתְּפִלָּה, קָמוּ וְהִלְכוּ. פִּתַּח רַבִּי יְהוּדָה בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְאָמַר, (משלי ג) עַץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתִמְכֶּיָה מְאֹשֶׁר. עַץ חַיִּים – זוּ הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא עַץ עָלְיוֹן גְּדוֹל וְחֹזֵק. תּוֹרָה, לְמָה נִקְרְאת תּוֹרָה? מִשׁוֹם שֶׁמּוֹרָה וּמְגַלָּה אֵת מַה שֶׁהִיא סְתוּם וְלֹא יְדוּעַ. חַיִּים, שֶׁכָּל הַחַיִּים שֶׁלְמַעַלָּה נִכְלָלוּ בָּהּ, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים לְמַחְזִיקִים בָּהּ, אֵת אוֹתָם שְׁאוּחִזִּים בָּהּ, שְׁמִי שְׁאוּחִז בַּתּוֹרָה אוֹחִז בְּכָל. אַחֲזוּ לְמַעַלָּה וְלַמַּטָּה. וְתִמְכֶּיָה מְאֹשֶׁר, מִי זֶה תּוֹמְכֶיָה? אֵלֹו אוֹתָם שְׁמִטִּילִים מְלֵאֵי לְכִיסָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוּהָ.

וְתִמְכֶיָה, זוֹכָה שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ נְבִיאִים נְאֻמָּנִים. מְאֹשֶׁר, אֵל תִּקְרִי מְאֹשֶׁר אֲלֵא מְרֵאשׁוּ. אוֹתָם הַתּוֹמְכִים שֶׁל הַתּוֹרָה מְרֵאשׁוּ וְעַד סוּפוֹ. מְרֵאשׁוּ, צַד הָרֵאשׁ שֶׁל הַכֹּל שֶׁנִּקְרָא רֵאשׁ, שְׁכַתוּב (שם ח) מְעוֹלָם נִסְכְּתִי מְרֵאשׁ. וְרֵאשׁ זוּ חֲכָמָה, שֶׁהִיא הָרֵאשׁ לְכָל הַגּוֹף, וְהַגּוֹף מִתְפַּשֵּׁט בָּהּ עַד הַסִּיּוֹם שֶׁל שֵׁשֶׁת הַצְּדָדִים וְתִמְכֶיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) שׁוֹקִיו עֲמוּדֵי שֵׁשׁ. שְׁאוֹתָם שְׁמִטִּילִים מְלֵאֵי לְכִיסָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, הֵם תּוֹמְכִים אֵת הַתּוֹרָה מִהָרֵאשׁ עַד סִיּוֹם הַגּוֹף, וְכָל הָאֵמוּנָה בּוֹ תְלוּיָהּ, וְנִתְמַךְ. וְזוֹכָה לְבָנִים שֶׁיִּרְאוּ לְנְבִיאִים נְאֻמָּנִים.

רבי יִצְחָק פִּתַּח, וְיִקְרָא אֵל מִשֶּׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר. וְיִקְרָא, אֵלֶּף קִטְנָה, לְמָה? אֲלֵא כְּדֵי לְהִרְאוֹת מִיְהוּ אוֹתוֹ שֶׁקְרָא

- אותו ששרוי במקדש, ואז זמן את משה כמו שמזמין אורח. כאן א' קטנה, שם א' גדולה. אדם שת אנוש. (אדם) זו שלמות הכל.

בא וראה מה בין משה לאהרן, מי מהם עליון? אלא משה הוא העליון, משה הוא שושבין המלך, ואהרן שושבין הגבירה. משל למלך שהיתה לו גבירה עליונה. מה עשה? נתן לו שושבין לתקן אותה ולהסתכל בדברי הבית. ועל כן, כשנכנס השושבין הזה למלך, לא נכנס אלא רק עם הגבירה. זהו שכתוב בזאת בא אהרן וגו'.

מישה הוא שושבין המלך, משום כך הזדמן כאורח, ואחר כך - וידבר ה' אליו. אהרן הוא שושבין של הגבירה, וכל דבריו היו לפי את המלך עם המלכה, ויתפס המלך עמה. ועל כן, משום שהיא שושבין שלה, הוא שם מדורו עמה לתקן את הבית ולעין תמיד בדברי הבית. ועל כן התתקן כמו שלמעלה, ונקרא כהן גדול. מנין לנו? שכתוב (תהלים קי) אתה כהן לעולם על דברתי מלפי צדק.

ומשום כך, כל מה שצריך מבית המלך הוא נוטל, ואין מי שימחה בידו. ולכן הוא עומד לטהר את כל אותם שנכנסים לבית הגבירה, כדי שלא תמצא טמאה באותם בני ההיכל, ומשום כך כתוב ולקח למטהר שתי צפרים וגו'.

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים ב) יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. יושב בשמים ישחק - זה יצחק שבא מצד היין, מאיר בראשונה, וצוחק, ואחר כך זועם ומגרש. זהו שכתוב יושב בשמים ישחק, ולא כתוב יושב שמים. ישחק, מאיר וצוחק. ועל כן הדין מאיר וצוחק להם לרשעים.

ואחר כך מה כתוב? אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו. וכך דרכי הרשעים - הקדוש ברוך הוא מאיר להם בעולם הזה, ומאיר להם כמו יין שמאיר בראשונה, ואחר כך זועם והורג. והקדוש ברוך הוא מושך את הרשעים, אם יחזרו כנגדו - יפה. אם לא - הוא מכלה אותם מאותו העולם הבא, ואין להם בו חלק וישמדו מהכל. בא להטהר - מסייעים להם, והקדוש ברוך הוא מטהר אותם ומקרב אותם אליו וקורא עליהם שלום. זהו שכתוב שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו'.

וְאִשָּׁה כִּי יִזוּב זֹוֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדְתָּהּ וְגו' . רַבִּי חֲזִיָּא פִתְחָ וְאָמַר , (זכריה יד) הִנֵּה יוֹם בָּא לָהּ וְחִלַּק שְׁלָלָךְ בְּקַרְבְּךָ . הַפְּסוּק הַזֶּה כִּךָ הָיָה צְרִיף לְהִיּוֹת : הִנֵּה יוֹם יָבֵא . מַה זֶה הִנֵּה יוֹם בָּא ? אֲלֹא שְׁכַבְרָא בָּא טָרַם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם , וְהוּא הַיּוֹם שָׁבוּ יַעֲשֶׂה דִין לְרִשְׁעִים , וְהוּא הַיּוֹם שָׁבוּ יַפְרַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם שֶׁהֲצִיּוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל . הַיּוֹם הַזֶּה בָּא וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא , וּמִבְּקִשׁ מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת דִּין וּלְכַלּוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת , וְנִתְּנָת לּוֹ רִשׁוֹת , כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְאֶסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה וְגו' .

רַבִּי יִצְחָק אָמַר , שְׁנֵי יָמִים הֵם לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא , אֶחָד שְׂרוּי עִמּוֹ , וְאֶחָד בָּא לִפְנֵינוּ , וּבְאֵלוֹ עוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קְרִבּוֹת עִם הַכֹּל . וּכְשֶׁבָּא הַיּוֹם הַזֶּה לְעֶרְךָ קָרַב , הוּא מְזַדְּוֵג עִם אוֹתוֹ יוֹם אַחֵר , וְנוֹטֵל כְּלֵי זֵין עַל כְּלֵי זֵינוֹ , וְעוֹרֵךְ קָרַב בְּכָלֶם , בְּאוֹתָם רָמִים וְנִמוּכִים . זֶהוּ שְׁכַתּוּב (ישעיה ב) כִּי יוֹם לָהּ צָבָאוֹת עַל כָּל גָּאָה וְרָם וְעַל כָּל נִשְׂאָ וְשָׁפַל .

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר , וְאִשָּׁה כִּי יִזוּב זֹוֹב דְּמָה וְגו' . הִינּוּ שְׁכַתּוּב , (שם לד) חָרַב לָהּ מְלֶאָה דָם . מְלֶאָה דָם וְדָאִי , שְׁכַתּוּב כִּי יִזוּב זֹוֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים . בְּלֹא עֵת נִדְתָּהּ , הִינּוּ שְׁכַתּוּב (דניאל ט) וַיִּשְׁקַד ה' עַל הָרַעַה וַיְבִיֶאֱהָ עֲלֵינוּ . שְׁשָׁנֵינוּ , הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַדִּים פְּרַעְנוֹת לְעוֹלָם , וְהַרְשָׁעִים מְקַדִּימִים אֶת הַפְּרַעְנוֹת בְּחֻטְאֵיהֶם לְבֹא לְעוֹלָם . אוֹ כִי תִזוּב עַל נִדְתָּהּ , הִינּוּ (ויקרא כו) וַיִּסְפְּתִי לְיִסְרָה אֶתְכֶם . מַה זֶה וַיִּסְפְּתִי לְיִסְרָה ? אוֹסִיף דִּין עַל דִּין וְאֶתֵּן דָּם עַל דָּם יוֹתֵר עַל מַה שֵּׁישׁ בְּאוֹתָהּ הַחֲרַב לָהּ מְלֶאָה דָם .

כְּתוּב , לֹא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם . מַה זֶה לֹא אֶסֶף ? אֲלֹא , לֹא אֶתֵּן עוֹד תּוֹסֶפֶת לְאוֹתָהּ חָרַב , אֲלֹא כִּמּוֹ שְׁיִכּוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל . וְהֲרִי כְּתוּב וַיִּסְפְּתִי ? אֲלֹא כְּתוּב לְיִסְרָה , וְלֹא לְכַלּוֹת . זֶהוּ שְׁכַתּוּב אוֹ כִי תִזוּב עַל נִדְתָּהּ .

כָּל יָמֵי זוּב טְמֵאָתָה . מַה זֶה כָּל יָמֵי זוּב טְמֵאָתָה ? אֲלֹא שֶׁהַרְשָׁעִים מְטַמְּאִים אֶת עַצְמָם בְּחֻטְאֵיהֶם וּמְטַמְּאִים מְקוֹם אַחֵר , כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יט) כִּי אֶת מְקַדֵּשׁ ה' טַמְּא . וּמְעוֹרְרִים רוּחַ טְמֵאָה עֲלֵיהֶם . וְלַעֲתִיד לְבֹא עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל וְלַהֲעִבִיר אֶת אוֹתָהּ רוּחַ טְמֵאָה מִן הָעוֹלָם , שְׁכַתּוּב לֹא יוֹסִיף יָבֵא כִּךָ

עוד עָרַל וְטָמֵא. וְכָתוּב וְאֵת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֶעְבִּיר מִן הָאָרֶץ. מִן הָאָרֶץ וְדָאִי. (מי שבא להטמא, מטמאים אותו ודאי).

רַבִּי חִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר. לַיְלָה אֶחָד קָמוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (קהלת ז) בְּיוֹם טוֹבָה הִיָּה בְּטוֹב וְגו', גַּם אֵת זֶה עֲמַת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגו'. בְּיוֹם טוֹבָה הִיָּה בְּטוֹב - בְּזִמְן שְׁמֵרְבָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֹסֵד בְּעוֹלָם צָרִיף אָדָם לְלַכֵּת בְּשׂוֹקִים וְלִהְרָאוֹת לִפְנֵי הַכֹּל, שֶׁהָרִי כְּשֶׁמִּתְחִיל טוֹבוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם, הוּא שׂוֹרֵה כֹּל, וּבְכֹל הוּא עוֹשֶׂה טוֹב וּמְרַבֵּה אוֹתוֹ בְּעוֹלָם. וּמִשׁוּם כֵּן יִרְאֶה אָדָם בְּגִלּוּי בְּשׂוֹקִים, וַיַּעֲשֶׂה טוֹב שְׂוִיָּשָׁה עָלָיו טוֹב אַחֵר. זֶהוּ שְׂכָתוּב (שם) בְּיוֹם טוֹבָה הִיָּה בְּטוֹב. הִיָּה בְּטוֹב וְדָאִי.

וּבְיוֹם רָעָה רָאָה. לֹא כָתוּב וּבְיוֹם רָעָה הִיָּה בְרָע, אֲלָא בְּיוֹם רָעָה רָאָה. שֶׁהָרִי בְּשַׁעָה שֶׁהָדִין תְּלוּי בְּעוֹלָם, אֵין צָרִיף לְאָדָם לִהְרָאוֹת בְּשׂוֹק וְלַלְכֵת יְחִידִי בְּעוֹלָם. שֶׁהָרִי כְּשֶׁדִּין שְׂרוּי בְּעוֹלָם, עַל הַכֹּל הוּא שׂוֹרֵה. וּמִי שְׂפּוֹגֵעַ בּוֹ וְנִפְגָּשׁ לִפְנָיו, יְדוֹן בְּאוֹתוֹ הַדִּין, וְאֵז כָּתוּב (משלי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. שֶׁהָרִי מִשְׁפָּט הַסִּתְלַק מִצָּדֵק, וְלֹא שׂוֹרִים זֶה עִם זֶה עַל הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן רָאָה. רָאָה וְהִיָּה שְׂמוֹר, הַשְּׂגָח וְעֵין לְכֹל צַד וְהִיָּה יוֹדֵעַ שְׂבְכָלֵם שְׂרוּי הַדִּין, וְאֵל תִּצַּא הַחֹצֵצָה וְאֵל תִּרְאֶה בְּשׂוֹק, כִּדִּי שְׂלֹא יִשְׂרָה עָלֶיךָ. מָה הַטַּעַם? מִשׁוּם שְׂגַם אֵת זֶה לְעֲמַת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. כְּמוֹ שְׂכַשְׂשׂוֹרָה הַטוֹב בְּעוֹלָם, הוּא שׂוֹרֵה עַל הַכֹּל, וּמִי שׂוֹרֵה עַל הַכֹּל - כֵּן כְּשֶׁשׂוֹרֵה הַדִּין בְּעוֹלָם, הוּא שׂוֹרֵה עַל הַכֹּל, וּמִי שְׂפּוֹגֵשׁ בּוֹ נִתְפָּס.

בְּאֵר רָאָה, כְּשֶׁדִּין שְׂרוּי בְּעוֹלָם, כְּמָה תְּרַבּוֹת תְּלוּיוֹת שְׂוִיָּצָאוֹת מֵאוֹתָהּ חָרַב עָלֶיהָ, וְזוֹקְפִים רֹאשׁ וְרוֹאִים שֶׁהָרִי אוֹתָהּ חָרַב עָלֶיהָ הִיא אֲדָמָה, מְלֵאָה דָם בְּכֹל הַצְּדָדִים, וְאֵז גּוֹזְרִים גּוֹזְרוֹת. וְכְמָה מֵינִי תְּרַבּוֹת מִתְעוֹרְרִים, (אז מִתְחַדְדוֹת תְּרַבּוֹת, וְכְמָה חֲקִים מִתְעוֹרְרִים) כְּמוֹ שְׂנֵאָמַר (שיר ג) אֵישׁ חָרְבוֹ עַל יִרְכוֹ, וְכָתוּב (יהושע ה) וְחָרְבוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ. וְכֹלֵם מְצוּיִים לְעֲשׂוֹת דִּין. וּמִי שְׂפּוֹגֵשׁ בָּהֶם נְזוֹק. כְּתוּב (בראשית יט) הִנֵּה נָא מִצָּא עַבְדְּךָ חָן בְּעֵינֶיךָ וּתְגַדֵּל חֶסֶדְךָ וְגו'. מָה הַטַּעַם? מִשׁוּם שְׂבְכָל מְקוֹם שֶׁהָדִין שְׂרוּי, בְּכֹל הוּא שׂוֹרֵה, בֵּין בְּעֵיר בֵּין בְּמִדְבָּר וּסְבִיב הָעֵיר.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שיר ח) שִׁימְנִי כַחֲתָם עַל לִבִּי וְגו'. שִׁימְנִי כַחֲתָם, כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל אֲמָרָה אֵת זֶה לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. שִׁימְנִי כַחֲתָם,

מי הוא החותם? זהו חותם הטבעת של האמת. כחותם על לבך - זהו חותם של תפלין שמניח אדם על לבו. כחותם על זרועך - זו יד כהה שמניח באותה זרוע. ומיהו? יצחק. וכנסת ישראל אומרת, שימני כחותם. חותם היה צריך להיות! מה זה כחותם? כאותן תפלין של ראש שמביא שבח לכל הגוף. ועל כך תפלין בזרוע, על הלב, ובזה נמצא אדם שלם כמו שלמעלה.

כי עזה כמות אהבה. מה זה כי עזה כמות? אלא לא נמצאת קשיות בעולם כמו פרדת הנפש מהגוף כשרוצים להפרד. (ועל זה) כך אהבת כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא, שלא נפרדים לעולמים, ומשום כך תפלה של יד נקשרת בזרוע, לקיים את הכתוב, (שם ב) שמאלו תחת לראשי.

קשה כשאל קנאה. בכל דרגות הגיהנם אין קשה כמו השאל, שיורד למטה מכלם, פרט לאותה מדרגה שנקראת אבדון, וזה וזה השתתפו כאחד, וזה קשה לרשעים מהכל. כך קשה כשאל קנאה, שאין קנאה אלא באהבה, ומתוך אהבה באה קנאה. ומי שמקנא לאותו שאוהב ביותר, קשה לו להפרד ממנו מאותה דרגה שנקראת שאל, שהיא קשה מכל דרגות הגיהנם.

רשפיה רשפי אש שלהבת יה. ומי היא שלהבת יה? זו אש שיוצאת מתוך שופר, כלולה מרוח ומים. ומתוך אותה השלהבת כשמתלהטת בכנסת ישראל, שורפת העולם בשלהבת בקנאה של הקדוש ברוך הוא. ובשעה שהיא מקנאה לו, אוי לפוגש בשלהבת, שהיא ישרף בהם.

עוד פתח ואמר, (שיר ח) מים רבים לא יוכלו לכבות וגו'. מים רבים - זו זרוע ימין שצריך לקשר בה קשר של תפלה על זרוע שמאל, לקיים וימינו תחבקני. דבר אחר מים רבים - זהו הנהר העליון שממנו יוצאים נהרות לכל העברים, וכלם שופעים ונמשכים ממנו, כמו שנאמר (תהלים צג) מקלות מים רבים. מאותם קולות של מים רבים שיוצאים ונמשכים ממנו, כמו שנאמר נשאו נהרות וגו'.

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה - שאוהבת כנסת ישראל את הקדוש ברוך הוא - יבזו לו. בזו יבזו לו?! יבזו היה צריך להיות! אלא אם יתן איש - זה הקדוש ברוך הוא. את כל הון ביתו, כמו שנאמר (משלי כד) כל הון יקר ונעים.

תוספתא

בוז יבוזו לו. מה זה בוז? יום שני ויום ששי ויום שביעי של סכות, שבהם היו מנסכים מים ויין של שבעת ימי הסכות, בהם היו מקריבים ישראל שבעים פרים לכפר על שבעים ממנים, כדי שלא ישאר העולם חרב מהם, זהו שכתוב ובחמשה עשר יום וגו' והקרבתם עלה אשה וגו'. (עד כאן תוספתא).

באהבה – של כנסת ישראל אליו ולא להתקשר עמה, בוז יבוזו לו – כל אותם אוכלוסים וכל אותם מחנות שלמעלה לאותו הוץ יקר, שהרי אין רצון לכלם אלא בשעה שמתקשרת כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא ומתעטרת עמו, ואז כל אותם האוכלוסים וכל אותם המחנות וכל העולמות, כלם בשמחה, באור ובברכות, (ועל זה אמר) כתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני.

מי שמניח תפלין, כשמניח תפלה של יד, צריך להושיט זרוע שמאל לקבל את כנסת ישראל ולקשר קשר עם הימין כדי לחבק אותה, לקיים את הכתוב, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שיראה האדם כמו שלמעלה ולהתעטר בכל, ואז האדם שלם בכל, בקדשה עליונה. והקדוש ברוך הוא קורא עליו, (ישעיה מט) ישראל אשר בך אתפאר.

רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים יז) שמעה ה' צדק וגו'. כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל זמן שכנסת ישראל באה לפני הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מזדמן כנגדה. זהו שכתוב שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפילתי. אמר דוד, אני התקשרתי עם כנסת ישראל, כמו שהיא נמצאת לפניך, גם אני כף נמצא. ומשום כך, שמעה ה' צדק – בראשונה, ואחר כך – הקשיבה רנתי האזינה תפילתי.

בלא שפתי מרמה, מה זה בלא שפתי מרמה? אלא כף שנינו, כל דבור ודבור של תפלה שמוציא אדם מפיו, עולה למעלה ובוקע רקיעים, ונכנס למקום שנכנס, ושם נבחן אותו הדבור, אם זה דבור כשר ואם לא. אם זה דבור כשר – מכניסים אותו לפני המלך הקדוש לעשות רצונו. ואם לא – מסטים אותו החוצה, ומתעוררת באותו דבור רוח אחרת.

ובא ראה, ביוסף כתוב, (שם קה) ענו בכפל רגלו וגו'. עד מתי ענו בכפל רגלו? עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו. עד עת בא

דָּבְרוּ שֶׁל מִי? אֵלָּא עַד עַתָּה בֵּא דְבָרוּ (שֶׁל יוֹסֵף, וְנִבְחָז) אוֹתוֹ דְּבֹר. זֶהוּ שְׁכָתוּב אִמְרַת ה' צְרַפְתָּהּ. וְאִזּוּ – שְׁלַח מְלָךְ וַיִּתִּירָהּוּ מִשָּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ. בֵּינֵתִים הָיָה בֵּא הַבְּקָר.

אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, כְּתוּב (שְׁמוּאֵל-א כה) וְהִיִּתָּה נֶפֶשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצָרוֹר הַחַיִּים. נֶפֶשׁ אֲדֹנָי, סֶתֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כד) אֲשֶׁר לֹא נִשְׂא לְשׂוּא נֶפֶשׁוֹ. הָרִי הַזֶּמֶן בְּבִקְרָה לְקִשְׁרֵי אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלַחֲבָרָה לְבַעֲלָהּ. אֲשֶׁרֵי הַצְּדִיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בְּלִילָהּ וּבָאִים לְהִתְקַשֵּׁר עִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעַם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עֲלֵיהֶם כְּתוּב (מִשְׁלֵי כג) יִשְׁמַח אָבִיךָ וְאִמְךָ וְתִגַּל יוֹלְדֶיךָ.

אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, כְּתוּב (וַיִּקְרָא טו) וְהִזְרַתְּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֹתָם וְגו' בְּטְמֵאָם אֶת מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם. וְהִזְרַתְּם, כְּמוֹ הַזֶּר הַזֶּה, שֶׁהוּא זֶר מִכָּלֵם וְלֹא מִתְחַבֵּר בְּמָה שֶׁאִינוּ שָׁלוּ.

וְבֵא רָאָה, בְּשַׁעַר שְׁאֲנָשִׁים מִטְּמֵאִים לְמִטָּה, מִטְּמֵאִים אוֹתָם בְּכָל, וְהָרִי זֶה נֶאֱמַר. אֲבָל בְּשַׁעַר שְׁרוּחַ טְמֵאָה מִתְעוֹרְרַת (לְמִטָּה, מִתְעוֹרְרַת רוּחַ וְכו') נִחַשְׁבְּתָם כְּזֶר, אֵלָּא רוּחַ טְמֵאָה שֶׁלְּמִטָּה מִתְעוֹרְרַת רוּחַ טְמֵאָה אַחֲרַת, וְנִתְּנָתָ לָהּ רִשׁוּת לְרַדַּת לְעוֹלָם. אִיזוֹ רִשׁוּת? רִשׁוּת שֶׁל קִדְשָׁה, שֶׁהִיא יוֹרֵד וּמְכַה בּוֹ, לֹא נִמְצָא וּמְסַתֵּלֵק, וְאִזּוֹ מִתְגַּלָּה הַדִּין כְּנֶגֶד הַרְשָׁעִים, וּמוֹסִיף דִּין עַל דִּינוֹ. וְאִזּוֹ שְׁתֵּי רוּחוֹת נִמְצְאוֹת בְּעוֹלָם, אַחַת רוּחַ הַדִּין, וְאַחַת רוּחַ הַטְּמֵאָה.

אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, הַצְּטֻרְכָתִי כָּאֵן לּוֹמַר דְּבַר שֶׁלְּמִדְתִּי מֵאֲבִי. בֵּא רָאָה, כָּאֵן לְמִדְנֹו מִנְּגַע הַבַּיִת, שֶׁכְּשֶׁרוּחַ טְמֵאָה שׁוֹרָה בְּבֵית וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה לְטַהֵר אוֹתוֹ, שׁוֹלַח נֶגַע צְרַעַת בְּבֵית לְהִלָּחֵם זֶה עִם זֶה, וְאוֹתוֹ הַנֶּגַע לֹא סָר מִהַבַּיִת. וְאִף עַל גַּב שְׁרוּחַ טְמֵאָה הַסְּתַלְקָה מֵאוֹתוֹ בֵּית, עַד שֶׁיִּנְתְּצוּ אֶת הַבַּיִת, הָאֲבָנִים וְהָעֵצִים וְהַכָּל, אִזּוֹ נְטָהָר הַמָּקוֹם.

כְּמוֹ כֵּן מִי שֶׁנִּמְצָא וּמְעִיר רוּחַ טְמֵאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו, כְּשֶׁרוֹצֵה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם, מִתְעוֹרְרַת רוּחַ דִּין קָשָׁה, וְנִמְצָאָת בְּעוֹלָם, וְשׁוֹרָה עַל אוֹתָהּ רוּחַ טְמֵאָה, וְנִלְחָמוֹת זֶה עִם זֶה עַד שֶׁתְּעַבֵּר מִן הָעוֹלָם. וְאוֹתָהּ רוּחַ הַדִּין הַקָּשָׁה לֹא מְסַתְּלָקֵת מִמְּקוֹמָהּ עַד שֶׁיִּנְתְּץ אֶת הַמָּקוֹם, אִיבָרִים וְעֲצָמוֹת וְהַכָּל, וְאִזּוֹ נְטָהָר הָעוֹלָם, וְעוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ רוּחוֹת שֶׁל טְמֵאָה, וְהָעוֹלָם נִמְצָא בְּטַהֵר.

וַיַּעַל זֶה שְׁנִינּוּ, הֵבֵא לְטָמֵא מִטְּמָאִים אוֹתוֹ וְדָאֵי. אוֹי לְאָדָם כְּשֹׁרֶה עָלָיו רוּחַ טְמָאָה וְנִמְצָא עִמָּה בְּעוֹלָם, שְׂוֵדָאֵי יַדַּע שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּצָה לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם. אֲשֶׁרֵי הַצְּדִיקִים שְׁכֵלָם קְדוּשִׁים וְנִמְצָאִים בְּקִדְשָׁה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְשׁוֹרָה עָלֵיהֶם רוּחַ קְדוּשָׁה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. כִּיּוֹן שְׁבָא הַבְּקָר, קָמוּ וְהִלְכוּ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית לב) וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדַרְכוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים. וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדַרְכוֹ, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ כְּנֶגֶד אָבִיו.

בֵּא רֵאָה, כָּל זְמַן שֶׁיַּעֲקֹב נִמְצָא אֶצֶל לְבָן, לֹא דִבֵּר עִמּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (ולא נמצא אצלו). וְאִם תֹּאמַר, הֲרִי כְּתוּב (בראשית לא) וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלִמְולַדְתֶּךָ וְגו'. זֶה הָיָה בְּזִמְנָן שֶׁרָצָה לְהַפְרִד מִלְבָּן. וְכִשְׁנִפְרַד מִמֶּנּוּ, בָּאוּ לְקַרְאָתוֹ אוֹתָם מְלֹאכֵים וְלוֹוֵהוּ בְּדַרְכוֹ.

תוספתא

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי חֲמִיּוֹ הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפֹשֶׁר שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ מֵהַ שְׁכֵתוֹב וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדַרְכוֹ וְגו'? אָמַר לוֹ, לֹא יָדַעְתִּי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעוּ לְמַעְרָה שֶׁל לוּד. שָׁמְעוּ אוֹתוֹ קוֹל שֹׁאֹמֵר: שְׁנֵי עַפְרַיִם שֶׁל הָאֵילַת עָשׂוּ לִפְנֵי רִצּוֹן שֶׁל נַחַת לִי, וְהֵם הָיוּ הַמַּחֲנֶה הַקְּדוֹשׁ שֶׁפָּגַשׁ יַעֲקֹב לִפְנָיו. הִתְרַגַּשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהִסְתַּעַר בְּנַפְשׁוֹ, וְאָמַר: רְבוּן הָעוֹלָם כֶּף דַּרְכוֹ, טוֹב לָנוּ שֶׁלֹּא נִשְׁמַע, שֶׁשָּׁמַעְתִּי וְלֹא יָדַעְתִּי.

הַתְּרַחֵשׁ לוֹ נֶס, וְשָׁמַע אוֹתוֹ קוֹל שֹׁאֹמֵר: אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק הָיוּ. נִפְלַע עַל פָּנָיו וְרָאָה אֶת דִּיוֹקָן אָבִיו. אָמַר לוֹ, אָבִא, שְׂאֵלְתִי וְהִשִּׁיבוּנִי, שֶׁאֲבָרְהָם וַיִּצְחָק הֵם שֶׁפָּגַשׁוּ אֶת יַעֲקֹב כְּשֶׁנִּצַּל מִלְבָּן. אָמַר לוֹ, בְּנִי, הוֹצֵא אֶת (פסוק) פֶּתַקְךָ, וְקַח אֶת דְּבָרֵי אָבִיךָ הַזֶּקֶן, פֶּה מְדַבֵּר גְּדוּלוֹת הָיָה. וְלֹא רַק זֶה בְּלִבְדּוֹ, אֲלֵא אֶת כָּל הַצְּדִיקִים פּוֹגְשׁוֹת נִשְׁמוֹת שֶׁל צְדִיקִים לִפְנֵיהֶם לְהַצְלִתָּם, וְהֵם מְלֹאכֵים קְדוּשִׁים עָלֵינוּ.

וּבֵא רֵאָה, יִצְחָק הָיָה קָיָם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, אֲבָל נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוּשָׁה נִלְקְחָה לְכֶסֶף הַכְּבוֹד שֶׁל אָדוֹנוֹ, כְּשֶׁנִּעְקַד עַל גְּבֵי הַמַּזְבֵּחַ, וְאָז נִסְתָּמוּ עֵינָיו מִרְאוֹת. הִינּוּ שְׁכֵתוֹב לִילָא וְגו' וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי. (עד

כאן התוספתא).

בא ראה, כתוב ויפגעו בו. ויפגע במלאכי אלהים הִיה צריך להיות!
מה זה בו? אלא הם באו להכליל בו (ולוהו בדרך). מה זה להכליל
בו? אלא הם באו מצד הגבורה, שכתוב מלאכי אלהים, וראה מצד
אחר מלאכי רחמים, ונכללו בו רחמים ודין.

בא ראה, בראשונה מלאכי אלהים, זה אחד. אחר כך – ויקרא שם
המקום שהוא מתנים, שנים. אחד מצד הדין, ואחד מצד
הרחמים. מלאכים מן הצד הזה, ומלאכים מן הצד הזה. ועל זה כתוב
ויפגעו בו. בו דוקא. ויאמר יעקב כאשר ראם, ראה אותם הִיה צריך
להיות! מה זה ראם? אלא ראה אותם כלולים כאחד מדבקים זה
בזה, מחוברים זה בזה, ולכן כתוב ראם, וכלם באו ללוות אותו
ולהצילו מיד עשו.

כתוב בעשו, (שם כה) ויצא הראשון אדמוני. ויצא הראשון, אם תאמר
שיעקב הִיה מטפה ראשונה – לא כך, שהרי כתוב ויצא
הראשון, ולא כתוב ויצא ראשון. ומשום שייצחק בא מצד הדין
הקשה, יצא עשו אדמוני, אדם. שאם יעקב הִיה בכור, אותה טפה
ראשונה איך יצאה כך אדמה. אבל טפה שניה הִיה, ומשום כך לא
יצא כך, שהרי אותה טפה הִיתה מצד הרחמים מצד זה ומצד זה.

והטפה של עשו לא הִיתה כמו הטפה של יעקב, שזו שלם וזה לא
שלם. ובאותה שעה הִיה יצחק מכון בסיום הדין הקשה,
שהוציא בצדו באורות חקוקים באיבריו, ומשום כך עשו זָהמא
שהתכה מהזהב.

ועל כך שנינו, שצריך אדם לכון באותה שעה בְּרצון של רבנו, כְּדי
שיוציא בנים קדושים לעולם. ואם תאמר שייצחק לא התכּוֹן –
לא כך, אלא התכּוֹן בקדשה, והתכּוֹן בסיום של אותו מקום, ונמצא
כשיצאה אותה טפה ראשונה באותו מקום ממש, ולכן כתוב, כלו
כאדרת שער.

בא ראה, דוד יצא ביפי של אדם, ונאחז בקדשת רבנו, ועל זה כתוב
(שמואל א-א טז) והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי. אבל יעקב
הִיה בכור מעשו, לא מטפה, אלא שכּוֹן את הרצון לעץ העליון
הגדול והתקיף, ועשו באותו מקום של סיום הכל, ומשום כך כתוב,
(עובדיה א) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד.

רבי יהודה הִיָּה שׁוֹנֵה כֶּף. עֲשׂוּ נִקְרָא רֵאשׁוֹן, שְׁכָתוּב וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי כְּלוּ. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא רֵאשׁוֹן, שְׁכָתוּב (ישעיה מד) אֲנִי רֵאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן, (שם מא) וְאֵת אַחֲרָנִים אֲנִי הוּא. וְעֵתִיד לְהַפְרֵעַ רֵאשׁוֹן מֵרֵאשׁוֹן, וְלִבְנוֹת רֵאשׁוֹן, שְׁכָתוּב (ירמיה יז) כִּסָּא כְבוֹד מְרוֹם מֵרֵאשׁוֹן. וְלַעֲתִיד לָבֵא כְתוּב, (ישעיה מא) רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הֵנִם וְלִירוּשָׁלַם מִבֶּשֶׁר אֶתֶן.

שְׁנֵינּוּ, עֵתִידָה יְרוּשָׁלַם לְהִיּוֹת חוֹמָתָהּ לְמַעְלָה וְלְהִתְקַרֵּב עַד כִּסָּא כְבוֹד הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ירמיה כ) בְּעֵת הַהִיא יִקְרָאוּ לִירוּשָׁלַם כִּסָּא ה'. אֲזַ כְּתוּב, (ישעיה ל) וְהָיָה אֹרֶךְ הַלְּבָנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה וְאֹרֶךְ הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַעֲתַיִם. אֲזַ, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יְמֵלֶךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פְּרִשֵׁת אַחֲרֵי מוֹת (דף נו ע"א - דף עט ע"ב)

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן וְגו'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה. רְבִי יְהוּדָה אָמַר, כִּיּוֹן שְׁכָתוּב וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה, לְמָה פַעַם אַחֲרַת וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אַחִיד, שְׁהָרִי בְדַבּוֹר הָרֵאשׁוֹן מִסְפִּיק? אֵלָּא כֶּךָ שְׁנֵינּוּ, כְּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו. וְכְתוּב (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֶה אֵלַי. וְהָרִי בְּאֵרוֹ אֵת הַדָּבָר, כְּאֵן דְּרָגָה אַחַת, וְאַחַר כֶּךָ דְּרָגָה אַחֲרַת. אַף כְּאֵן, וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה - דְּרָגָה אַחַת. וְאַחַר כֶּךָ, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אַחִיד - דְּרָגָה אַחֲרַת. וְהַכֹּל עוֹלָה בְּמִשְׁקַל אֶחָד, וּמִשְׁרֵשׁ אֶחָד הַכֹּל הִתְחַבֵּר.

אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן. רְבִי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים ב) עֲבָדוּ אֶת ה' בִּירְאָה וְגִילוֹ בְּרַעְדָה. וְכְתוּב (שם ק) עֲבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בְּאוֹר וּבְפָנִים בְּרִנָּה. הַפְּסוּקִים הֵלְלוּ קוֹשִׁים זֶה עַל זֶה. אֵלָּא כֶּךָ שְׁנֵינּוּ, עֲבָדוּ אֶת ה' בִּירְאָה - שְׁכָל עֲבוּדָה שְׂרוּצָה בֵּין אָדָם לְעַבֵּד לְפָנֵי רַבּוֹנוֹ, בְּרֵאשׁוֹנָה צְרִיף יְרָאָה, לְפָחֵד מִמֶּנּוּ. וּמִשׁוֹם הַפָּחֵד שֶׁל אֲדוֹנוֹ יִמְצָא אַחַר כֶּךָ שְׂעִיעֶשֶׂה בְּשִׂמְחָה אֵת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן כְּתוּב, (דברים י) מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמֹךְ כִּי אִם לִירְאָה.

וְגִילוֹ בְּרַעְדָה - שְׁאֲסוֹר לְאָדָם לְשִׂמְחָה יוֹתֵר בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶה בְּדַבְרֵי הָעוֹלָם. אֲבָל בְּדַבְרֵי תּוֹרָה וּבְמִצְוֹת הַתּוֹרָה צְרִיף לְשִׂמְחָה. אַחַר כֶּךָ יִמְצָא אָדָם שְׂעִיעֶשֶׂה בְּשִׂמְחָה אֵת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שְׁכָתוּב עֲבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה.